

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Донбаська державна машинобудівна академія  
Кафедра філософії та СПН

**Плани семінарських занять**  
навчальної дисципліни  
**«Релігієзнавство»**

|                                 |                               |
|---------------------------------|-------------------------------|
| <b>рівень вищої освіти</b>      | Перший (бакалаврський)        |
| <b>спеціальність</b>            | Для всіх спеціальностей       |
| <b>назва освітньої програми</b> | Для всіх напрямків підготовки |
| <b>статус</b>                   | За вибором                    |

Краматорськ  
ДДМА  
2020

Плани семінарських занять навчальної дисципліни «Релігієзнавство» для підготовки фахівців за першим (бакалавр) рівнем вищої освіти, усіх спеціальностей всіх напрямків підготовки.

Розробники:

\_\_\_\_\_ О.В.Шимко, канд. іст. наук, ст. викл.

## Методичні вказівки до семінарських занять

Семінарські заняття — це самостійна творча робота студента по вивченню матеріалу теми під керівництвом викладача. Проводиться в формі вільної творчої дискусії, обговорення рефератів, доповідей.

Основною метою семінарського заняття є поширення та поглиблення теоретичних положень теми та формування навичок практичного застосування теоретичних положень теми, вміння практичного використання знань, принципів і методів соціології в своїй практичній діяльності.

*Готуючись до семінарського заняття студент повинен:*

- ознайомитись зі змістом плану семінару та переглянути конспект прослуханої лекції за даною темою;
- ознайомитись з рекомендованою літературою та прочитати відповідний розділ підручника або навчального посібника, опрацювати додаткову рекомендовану літературу. Робота з науковою книгою вимагає свідомого засвоєння прочитаного, а не механічного заучування. Для цього необхідно усвідомити зміст різних понять, спеціальних термінів, положень, що в свою чергу забезпечує термінологічну обізнаність студента та вироблення навичок логічного мислення;
- здійснити критичний аналіз викладеного матеріалу в опрацьованих джерелах з даної проблеми;
- скласти конспект опрацьованого матеріалу, де зазначити власну точку зору з даної проблеми;
- здійснити самоконтроль через відповідні питання з даної теми;
- скласти план відповіді на кожне питання плану заняття.

*Виступаючи на семінарському занятті студент повинен:*

- уникати технічного переказу матеріалу лекції або рекомендованої літератури;
- відповідаючи на питання, розглядати певні положення у розвитку, здійснювати порівняння різних підходів, концепцій в опрацьованій літературі;
- показати практичну значущість цих положень;
- інші студенти, присутні на семінарському занятті, повинні брати активну участь в обговоренні проблем, що розглядаються, а в разі неповного або недостатнього висвітлення матеріалу доповнювати відповідь, вступати в полеміку, використовуючи додаткові висновки, факти та цифрові дані.

## Методичні рекомендації щодо підготовки рефератів і контрольних робіт, вимоги до їх виконання

У процесі засвоєння знань з дисципліни студент повинен уміти готувати реферати і виконувати контрольні роботи. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у студента первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

**Реферат** — це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет (об'єкт), характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 15–20 друкованих аркушів формату А4.

Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у студента щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою студент має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково-методичних публікацій, в яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми.

До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми.

Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Написання **контрольної роботи** передбачає:

- вибір теми із запропонованого переліку;
- вивчення рекомендованої літератури та добір матеріалу;
- упорядкування літератури відповідно до пунктів плану;
- у вступній частині роботи слід обґрунтувати актуальність теми, чітко сформулювати мету роботи;
- у логічній послідовності висвітлити кожне з питань плану;
- робота завершується загальним висновком з теми роботи;
- до роботи додається список використаної літератури;
- обсяг роботи повинен становити до 15 сторінок формату А4.

## **ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

### **Семінар № 1. Буддизм.**

Передумови виникнення буддизму в межах ведичної традиції. Біографія принца Сідгартти. Пробудження Будди та проповідь основних етико-релігійних ідей. Чотири шляхетні істини. Доктрина анатмавади (не-душі) та мінливість всесвіту. Поняття дгарми. Укладення Палійського канону. Напрями буддизму: Тгеравада, Магаяна та Ваджраяна. Адаптація та набуття нових рис буддизму. Методологічні проблеми дослідження шкіл буддизму на Заході. Феномен «західного буддизму».

#### **План**

1. Виникнення буддизму.
2. С.Гаутама та становлення буддійського віровчення.
3. Основні напрямки буддизму.
4. Особливості організації та культу.
5. Тріпітака. Буддизм у сучасному світі.

**Знати визначення понять:** буддизм, Будда, сансара, карма, культ, Сіддхартха Гаутама, санга, Тріпітака, колесо перероджень, архат, йога.

#### **Питання для самоперевірки**

1. Буддизм та природознавство: точки перетину.
2. Тантричні традиції тибетського буддизму
3. Буддизм та бойові мистецтва.
4. Політична ситуація із Тибетом.
5. Проаналізуйте біографію засновника буддизму.
6. Соціально-економічні та політичні передумови формування релігії.
7. Опишіть основні культові правила буддизму.
8. Якестановище буддизму у 21 столітті?
9. Що таке Тріпітака?
10. Які існують напрямки у буддизмі?

### **Семінар № 2. Християнство.**

Історичні передумови виникнення християнства в межах іудаїзму. Іудаїзм як національна релігія. Особливості авраамістичних релігій. Святе Письмо. Розвиток ідей профетизму. Християнство та постать Ісуса Христа. Проблеми першоджерел та

історичних джерел. Підходи у вивченні постаті Ісуса. Нагірна проповідь. Поняття чуда та науковий контекст. Еволюція християнства. Вчення ранніх християн. Формування віровчення, культу та церковної організації. Християнський Символ віри. Вселенські собори християнських церков. Засудження єретичних вчень. Секти та єресі у християнстві. Розколи християнства. Розвиток християнського віровчення в межах Римської імперії та його одержавлення. «Великий» розкол на Західну та Східну церкви.

### **План**

1. Виникнення християнства.
2. Ісус Христос як особа та його вчення.
3. Біблія та основні її сюжети.
4. Історичне значення та характеристика іудаїзму.
5. Перетворення християнства на державну релігію Римської імперії. Рішення Соборів.

**Знати визначення понять:** християнство, секта, Ісус Христос, православ'я, католицизм, протестантизм, Нагірна проповідь, Біблія, іудаїзм, релігія, Собор, священник, ченці, гностики.

### **Питання для самоперевірки**

1. Юдаїзм та особливості раннього християнства.
2. Постать Ісуса Христа та Івана Хрестителя
3. Секта есеїв та очікування Месіах
4. Апостоли як носії християнської віри
5. Опишіть рішення Вселенських Соборів.
6. Канонічні та апокрифічні тексти Нового Заповіту
7. Витоки християнства та значення іудаїзму.
8. Охарактеризуйте сутність та значення християнських єресей.
9. Які основні християнські свята?
10. Назвіть сутність Нагорної проповіді.

## **Семінар № 3. Іслам.**

Іслам як світова релігія завершеного монотеїзму. Суспільно-історичні причини виникнення та ідейні джерела формування ісламу. Мусульманська філософія і теологія. Суфізм. Вплив мусульманської ідеології на арабський світ. Основи віровчення, культу та церковної організації ісламу. 5 стовпів ісламу. Умма, халіфат, імамат. Коран як Святе Письмо, культурна пам'ятка мусульман. Суна – Святий

Переказ мусульман. Шаріат. Мусульманське право. Структура та джерела. Основні напрями в ісламі: сунізм, шіїзм, харіджизм. Мусульманське сектантство. Іслам в Україні. Зростання впливу ісламу у постколоніальний період. Наслідки сучасної політизації

### **План**

1. Виникнення ісламу.
2. Пророк Мухамед: біографія та значення його особи.
3. П'ять столпів ісламської віри
4. Основні напрямки ісламу.
5. Священні книги ісламу: Коран і Сунна.
6. Іслам у 21 столітті. Шаріат.

**Знати визначення понять:** іслам, сунізм, шіїзм, суфізм, Аллах, столп віри, шаріат, Мухамед, Коран, Сунна, священна книга, священна війна, молитва, халіфат, іміміт, харіджизм, умма.

### **Питання для самоперевірки**

1. Що таке «Політичний іслам»?
2. Іслам та тероризм.
3. Визначте особливості правової системи в ісламських країнах.
4. Опишіть суфізм як містичний напрям.
5. Які фактори сприяли виникненню іслама?
6. Підготуйте доповідь про біографію Мухамеда.
7. Яке значення має іслам у 21 столітті?
8. Охарактеризуйте основні свята ісламу.
9. Визначте головні заборони шаріату.
10. Чим сунізм відрізняється від шіїзму?

### **Розширений перелік питань для самостійної роботи, що вносяться на семінарські заняття**

1. Поняття релігії. Богословське (церковне) та світське розуміння її суті, змісту, структури та джерел походження.
2. Релігія, релігієзнавство та богослов'я (теологія).
3. Богослов'я (теологія) як релігійно-конфесійне вчення про Бога.
4. Релігієзнавство як світська наука про релігію.
5. Структура та зміст релігієзнавства.
6. Предмет та структура релігієзнавства.

7. Суспільство і релігія.
8. Релігія як складне соціально-історичне явище.
9. Релігія як особливий духовний феномен, форма суспільної та індивідуальної свідомості.
10. Культура і релігія.
11. Релігія як галузь духовної культури людства.
12. Мораль і релігія. Релігійна мораль.
13. Політика і релігія.
14. Освіта і релігія. Релігійна освіта.
15. Наука і релігія.
16. Філософія і релігія: філософія релігії, релігійна філософія.
17. Література і релігія. Релігійна (богословська та богослужебна) література.
18. Мистецтво і релігія. Релігійне мистецтво.
19. Архітектура і релігія. Церковна архітектура та храмове будівництво.
20. Структура та зміст релігії.
21. Основні елементи релігії: релігійні ідеї, релігійні почуття, релігійний культ та релігійні організації.
22. Релігійна свідомість та її рівні: релігійна психологія та релігійна ідеологія.
23. Богослов'я (теологія) як основа релігійної ідеології: структура та зміст.
24. Основні типи та історичні форми релігії.
25. Основні типи релігійних організацій.
26. Релігійна конфесія. Її типи та різновидності.
27. Соціальні функції релігії.
28. Первісна релігія, її ранні форми та основні різновиди.
29. Основні елементи та культу первісної релігії: магія, фетишизм, тотемізм, аніматизм, анімізм.
30. Родоплемінні культу: природи, тотемізм, астральні, землеробські, духів предків, шаманізм.
31. Язичництво, його характерні риси, особливості прояву та основні різновиди.
32. Ранні та пізні етнічні релігії.
33. Національно-державні релігії: історія і сучасність.
34. Космологія й міфологія у первісному осмисленні світу.
35. Первісні форми релігії: міфологія та магія.
36. Виникнення релігії: початки релігійного осмислення світу.
37. Еволюція релігії первісного суспільства: первісна релігія, родоплемінні культу.
38. Родоплемінні культу: їх історія, періодизація та класифікація.
39. Міфологія та релігія Стародавнього Сходу (Шумеру, Вавілону, Єгипту, Фінікії, Палестини, Ассирії, Урарту, Ірану, Індії, Китаю).

40. Міфологія та релігія античного світу (Стародавньої Греції, Стародавнього Риму).
41. Еволюція релігійних вірувань та язичницький пантеон Стародавнього Риму.
42. Особливості міфології та релігії елліністичної епохи.
43. Ведизм та брахманізм як форми еволюції релігії Стародавньої Індії.
44. Сучасні національно-державні релігії: іудаїзм, зороастризм, мандеїзм, індуїзм, джайнізм, сикхізм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм.
45. Іудаїзм: особливості віровчення та культу, основні напрями.
46. Іудаїзм та його богословська література (Тора, Танах, Талмуд).
47. Зороастризм та його різновидності.
48. Веди – основна релігійно-міфологічна пам'ятка давньоіндійського суспільства.
49. Еволюція релігії Стародавньої Індії (ведизм, брахманізм, джайнізм, буддизм, індуїзм, сикхізм).
50. Сучасні національні релігії Індії (індуїзм, джайнізм, сикхізм).
51. Індуїзм – релігійна основа життя індійського суспільства: історія і сучасність.
52. Національні релігії Китаю (конфуціанство, даосизм): історія і сучасність.
53. Синтоїзм – національна релігія Японії: історія, міфологія, особливості віровчення та культу.
54. Світові релігії. Буддизм, християнство та іслам: історія виникнення, географічне поширення.
55. Буддизм: особливості віровчення та культу, ідейні напрями та основні різновидності.
56. Ламаїзм – особлива різновидність буддизму.
57. Тантризм – тантричний буддизм: особливості віровчення та культу.
58. Чань-буддизм (китайський дзен) та дзен-буддизм (японський дзен): історія та сучасність.
59. Ідейні джерела християнства: іудаїзм, східні культу, вульгаризована пізньоантична філософія.
60. Іслам: особливості віровчення, культу та церковної організації.
61. Сунізм та його різновидності.
62. Шиїзм та його різновидності.
63. Коран і Суна – Святе Письмо та Святий Переказ мусульман.
64. Іслам і мусульманське богослов'я (калам).
65. Іслам і мусульманське право (шаріат).
66. Релігійний модернізм. Сучасні нетрадиційні релігійні культу.
67. Причини появи та особливості прояву сучасного релігійного модернізму, його класифікація.

68. Нетрадиційні культи західного походження (неохристиянство, Церква уніфікації, Церква Сайєнтології, Діти Бога).

69. Нетрадиційні культи східного походження (крішнаїзм, Товариство трансцендентальної медитації, Місія Божественного світла, Міжнародна комуна сан'ясинів, Аум Сінрікьо).

70. Сучасні апокаліптичні, містико-магічні та синкретичні культи, неозичництво, сатанізм.

### **Опрацювання першоджерел**

1. Апокрифы ранних христиан. – М., 1989.
2. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту (різні видання).
3. Бхагават-гіта // Всесвіт. – 1981. – № 11; 1991. – № 4.
4. Бхагавадгіта (Божественна пісня). – Париж; Львів; Цвікау, 1999.
5. Упанішади. – Львів, 1999.
6. Дхаммапада. – СП., 2014.
7. Катехизис. – К., 1991, 1993.
8. Коран. – К., 2002. 9. Коран // Всесвіт. – 1990. – № 6.
10. Новий Завіт з коментарем. – Львів, 1994.
11. Силенко Л. Мага Віра. Рідна Українська Національна віра. Велике світло волі. Співвідношення віри, науки, філософії, історії. – К., 1997.
12. Талмуд (різні видання).
13. Трипітака (різні видання)

### **РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ**

1. Голмен Д. Многообразие медитативного опыта. От Каббалы до трансмедитации. / Дэниел Голмен; [пер. с англ.]. К.: «София», 1993. 137 с.
2. Дудар Н., Филипович Л. Нові релігійні течії: український контекст (огляд, документи, переклади)./ Н.Дудар, Л.Филипович. – К.: Наук. Думка, 2000. – 132 с.
3. Історія релігії в Україні. Т. 8. Нові релігії України. / [Редкол.: А. Колодний та ін.]. К.: Укр. Центр духовної культури, 2010.
4. Кукушкин Л. С. История православия: В 3 ч. / Л. С. Кукушкин. Х.: Фолио, 2010. 893 с.
5. Ошо Р. Горчичное зерно. Комментарии к пятому евангелию от святого Фомы / пер. с англ. К. Семенов. К.: «София», Ltd, 2002. 496 с.

6. Релігієзнавство: навчально-методичний посібник для студентів педагогічних ВНЗ / Укладачі: Г.С. Чернишова, І.В. Хоцянівська. Вінниця, 2010. 128 с.

7. Сафронов А. Г. Религиозные психопрактики в истории культуры: монография. / Андрей Григорьевич Сафронов. Х.: ХГАК, 2004. 304 с.

8. Судзуки Д. Т. Введение в дзен-буддизм. [Электронный ресурс]. / Дайсэцу Тэйтаро Судзуки. // Библиотека Фонда содействия развитию психической культуры (Киев). Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/sudzd01/index.htm>.

9. Торчинов Е.А. Религии мира: опыт запредельного. Психотехника и трансперсональные состояния. [Электронный ресурс]. / Евгений Александрович Торчинов. // Библиотека Фонда содействия развитию психической культуры (Київ). Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/torch01/index.htm> 39.

10. Харнер Мишель Дж. Путь шамана или шаманская практика. Руководство по обретению силы и целительству. [Электронный ресурс]. / Мишель Дж. Харнер. – Режим доступа : [book-read.ru/libbook\\_103422.html](http://book-read.ru/libbook_103422.html).